

ŐRZŐK

– A 2014-ES MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA KÖZPONTI TÁRLATA A KÉZIRATTÁR RENDEZÉSÉBEN –

„ŐRZŐK: betű és lélek őrizői.

A Széchényi Könyvtár gyűjteményei és műhelyei több mint kétszáz éve őrzői az írott magyar kultúra teljességének. Ezen az éjszakán nem csak a gyűjtemények legizgalmasabb darabjait láthatja a látogató, amelyek a betű mellett alkotóik lelkét is átmentették számunkra a véletlenek, a sors, a történelem viharain, hanem bevezetést kap az ŐRZŐK, a nemzeti könyvtár munkatársainak gyűjtő, konzerváló, tudományos tevékenységébe is.

Minden kiállított darab magán hordozza betű és lélek törekénységét. Mi azért dolgozunk, hogy törekénységében is felmutassuk ennek a kultúrának időtlenségét és pompáját.

Szeretettel várjuk a látogatókat, legyünk együtt: ŐRZŐK!

A Kézirattár vezetője, Földesi Ferenc ezekkel a szavakkal ajánlotta a nagyközönség figyelmébe 2014 júniusában azt a különleges kiállítást, amelynek fő célja volt, hogy pusztulás széléről, közepéből megmenekült darabokat mutasson be, s ezáltal rámutasson a „megőrzés” kérdésének rendkívüli összetettségére. A kiállított dokumentumok véletlen megmenekülésről, konzerválásról, a tudományos feltárás titkairól (rekonstrukció és konstrukció), a hagyományozódás izgalmas módjairól (eltűnt kéziratok idézetként való fennmaradása, másolatokban, reprodukcióként való megmaradás, stb.) beszéltek. A kiállítás két nagy egységre oszlott: a Babits-hagyaték egy különleges szeletére, valamint az ún. középkori tárlatra. Mindkettőben páratlan ritkaságok voltak láthatók, mind a legizgalmasabb módokon éltek túl a pusztító idők, s gyűjteményben való legújabb kori fennmaradásukhoz értő szemek és értő kezek járultak hozzá.

A középkori terem éke az Ómagyar Mária-siralom „otthona”, a háborúkat, bombázásokat túlélte *Leuveni kódex* volt, de körülötte olyan különlegességek sorakoztak, mint a könyvborítóként fennmaradt világhírű budapesti Minnesänger-töredék vagy Nagylucei Orbán, Hunyadi Mátyás egyik főemberének zsoldároskönyve, amelynek corvinákéval megegyező kötését az 1990-es évekig bársony fedte el; az ugyancsak könyvborítóként továbbélő három töredék Bonfini magyar

történelmének eredeti példányából vagy a félig elégett, roppant méretű kassai *graduale*. A kiállított *corvina*, Battista Mantuano *Parthenicéje* a restaurálás hőkszakának nyomait viseli egykor finom rajzolatú címlapján, amelynek szépségét ma már csak a *Könyvszemle* fekete-fehér fotómelléklete őrzi. Az így kibontakozó összkép, a fragmentumszerűség hitelesebb képet festett a megőrződés formáiról és a számunkra fennmaradt emléktanyag jellegéről, állapotáról, mint alkalmasint „szép” darabokat megmutató, gazdag tárlatok.

A megvalósításhoz nem csupán a Kézirattár és az MTA-OSZK Res Libraria Kutatócsoport szakemberei, hanem a Restauráló és Kötészeti Osztály munkatársai is nagyban hozzájárultak, nem utolsósorban azért, mert kiállításra került a frissen restaurált Prágai Kalendárium is.

Zsupán Edina

zsupan.edina@oszk.hu

MEGŐRZÉS-MEGŐRZŐDÉS: RITKASÁGOK A BABITS-HAGYATÉKBÓL

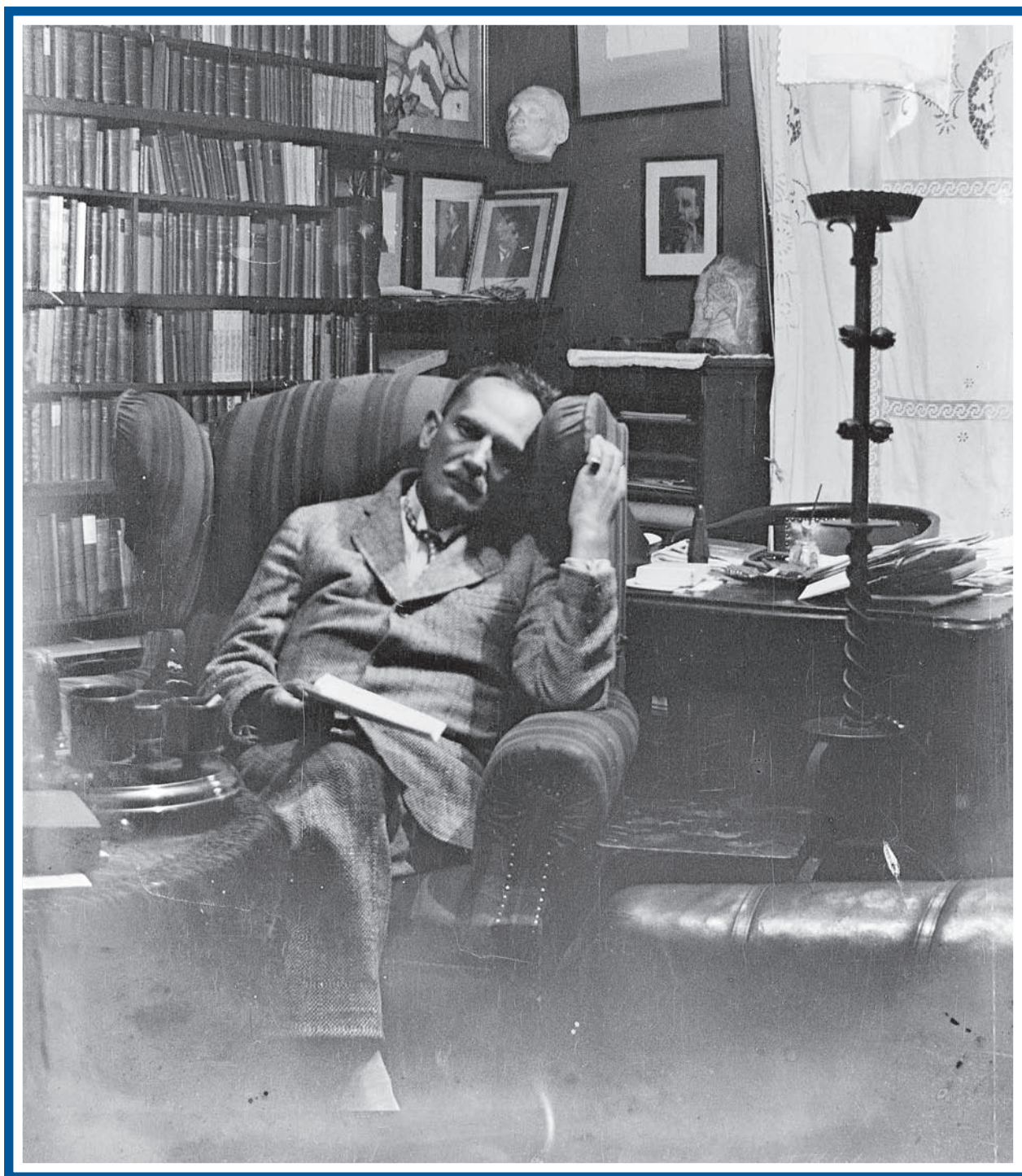
„*Babitsék szobájában* [...] mindig áhítat fogott el s ebben a környezetnek is megvolt a maga jelentős szerepe. Ha koradélután érkeztem s a Vérmezőn még egészen világos volt, ebben a szobában, ahol a szerkesztői fogadóórák zajlottak le, már villany égett, állólámpa a szoba közepén, mint *Pythia füstölője*, mely éppen csak a közepén világított s a szoba többi részét homályban hagyta. A nagy pergamen lámpaernyőn ezek a középkorias betűk lobogtak: „NIHIL VINCIT NISI VERITAS, NIHIL SALVAT, NISI CARITAS.” A lámpa körül két bőrfotel – jólesően emlékeztettek az otthoni bőrgarnitúrára –, körös-körül és alattunk és felettünk könyvek [...]. (Vas István: *Elvesztett otthonok* – részlet)

A Kézirattár Babits Mihály alkotóműhelyéből ránk maradt gazdag hagyatékából való, eddig nem vagy alig ismert ritkaságokból kívánt ízelítőt nyújtani a nagyközönség számára. Kiállításunk apropója, ötletadója Babits nemrég előkerült lámpaernyője volt, az, amelyről Vas István a fentebb idézett sorokban megemlékezik, az ismert ágostoni jelmondattal: „CSAK AZ IGAZSÁG GYŐZ, CSAK A SZERETET ÜDVÖZÍT”. Kollégánk,

Förster Miklós maga ajándékozta a becses tárgyat a Nemzet Könyvtárának. Ezt az egyedi és megőrződésében is különleges tárgyat igyekeztük többes kontextusba helyezni. A kontextus három rétegű: a lámpaernyő környezete, a lakás; a lámpaernyő készítője, a feleség, Török Sophie; és végül a lámpaernyő megőrzője, a fogadott lány, Babits Ildikó.

Babitsot tehát ezúttal nem csupán mint költőt, hanem mint magánembert is szemlélhettük a tárlaton, melynek első részében azt a lakásbelsőt igyekeztük bemutatni,

amelynek a lámpa is részévé vált – mint azt több fénykép is szemléletesen tanúsítja. A második részben Török Sophie, az alkotó jelent meg, hiszen Babits felesége szenvedélyesen fényképezett, emellett odaadón gyűjtötte a különböző feljegyzéseket, emlékeket. Hála Tanner Ilonkának, a Babits család belső miliője, élete is gazdagon dokumentált. *„Fáradhatatlan jegyeztem és gyűjtöttem láthatatlan füzetembe azt is, ami nemcsak az enyém, ami mindenkié, s amiről egyszer majd számot kell adnom.”* – írta naplójában. A fényképezés mellett fes-

Babits Mihályról készült fotó a megőrzött lámpaernyővel

A lámpaernyő

Fotózás Babits lámpájával a Múzeumok Éjszakáján

tett, rajzolt is – a lámpaernyő is az ő keze munkája, akárcsak az „Angyaloskönyv”-ként ismert kéziratos gyűjtemény itt is bemutatott borítója.

Számos fotó engedett bepillantást a Babits-család meghitt életébe, amelyek az egyedülálló – jórészt még publikálatlan – fényképgyűjteményből, a feleség és a nevelt lány hagyatékából maradtak fenn. A fotókon rögzített pillanatok nyomán feltárul előttünk a családi élet intimitása, Babits Ildikó gyermekkorának boldog pillanatai; a családhoz tartozó ismerősök, barátok mellett feltűnnek a költő, szerkesztő környezetéhez tartozó művészek, gondolkodók, legkiválóbb íróink-költőink. Az eddig nem ismert hagyaték-részből igyekeztünk néhány kis tárgyat is bemutatni, például pasziánszkártyát, amellyel Babits szenvedélyesen töltötte

szabadidejét, különböző rajzokat, kis játékokat Ildikó gyermek-világából. Minthogy a hagyatékban hangdokumentumok is fennmaradtak, színesítette tárlatunkat egy a rádióban készült mesterszalag az 1930-as évekből, amely a költő által elmondott verseit rögzítette, valamint az az érdekes röntgenlemez-kollekció, amely Babits és Török Sophie hangját őrizte meg.

A kiállítás utolsó egységében a Babits-hagyaték számos fényképének és fotónegatívjának évek óta zajló konzerválási munkálataiba, Papp Judit kolléganőnk műhelyébe nyerhettünk bepillantást.

Beöthy Ildikó

beothy.ildiko.at.oszk.hu